

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2014. október 13.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

2014. október 13. 8:00

I. SZÖVEGÉRTÉS

Időtartam: 60 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

Fontos tudnivalók

Válaszait gondos mérlegelés után írja le! Egyértelműen és szabatosan fogalmazzon! Ha javít, egyértelműen tegye!

Ügyeljen a helyesírássra! Ha bizonytalan, használjon helyesírási szótárt!

Eredményes munkát kívánunk!

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

Egyes feladatok végén zárójelben adjuk meg a megoldást segítő szövegrészlet számát.

**Fónagy Zoltán: „Egyik nap úgy, mint a másikon” –
Életritmus és időbeosztás a hagyományos társadalomban**

(1) Az *idő* feltartóztathatatlan folyását, monoton ritmusát a szólások gyakran hasonlítják a malmok egyhangú munkájához vagy a kerék körforgásához. Ám a *fizikai* idő állandóságával szemben az *emberi időérzékelés* változékony; ezt fejezzük ki, amikor a rohanó időt, a gyorsuló időt, vagy éppen az ólomlábakon vánszorgó perceket emlegetjük. Az idő érzékelése és használata társadalmi jelenség, s mint ilyen, változásoknak van alávetve. Bár időfelosztás és időérzékelés minden társadalomban létezik, azonban annak kifinomultsága mély különbségeket mutat.

Időmérő tevékenységek

(2) A *munka* az a tevékenység, amelyben legkézzelfoghatóbban megragadható az időfelfogás változása. Az óra diktatúrája alatt élő modern emberrel szemben a hagyományos társadalom életritmusát az elvégzendő feladatok sorrendje, logikája, időszükséglete határozta meg. Az idő múlását is a már elvégzett és elvégzendő munkán keresztül érzékelték. Munka és idő szoros kapcsolata kifejeződött egyes mértékegységekben is. Az *egy kaszás rét*, az *egy kapás szőlő* esetében az egy nap alatt elvégezhető munka segítségével határozták meg egy terület nagyságát. Szintén feladat és idő összekapcsolásán alapszik az *egy órajárás* vagy *egy napi járóföld* távolságmérték.

(3) A viszonyt megfordítva, az időtartamot is gyakran fejezték ki valamilyen tevékenységgel. A rövidebb időtartamokat leggyakrabban valamelyik közismert vallásos szöveg elmondásához szükséges idővel érzékeltették: *egy miatyánknyi*, *egy hiszekegynyi*, *egy üdvözlégynyi* időt emlegettek. Az alapvető élelmiszerek elkészítéséhez szükséges idő is kézenfekvő viszonyítási alap volt. Egy 18. századi magyar paraszt éppúgy elegendően pontosnak érezte tanúvallomását, amikor azt mondta a bírónak, hogy az áldozat „tyúkmonysültig” élt (amíg megsül egy tojás), mint a madagaszkári földműves, aki a fél óra helyett azt mondta: „míg megfő a rizs”, vagy a közép-amerikai indián, akinek a kukoricacső megsülte volt az alapegység.

Életritmus és természet

(4) A hagyományos társadalmakban az időbeosztás a munkavégzés igényei szerint változott. Ez az időfelfogás ősi, emberibb, felfoghatóbb, mint a kötött idejű, mert szükségyszerűsége közvetlenül érzékelhető. Az óra szerint dolgozó ember számára viszont a *feladatorientált* időbeosztásra jellemző munkaszellem ráérősnek, pazarlónak tűnik. A lakosság zöme közvetlenül vagy közvetve a mezőgazdaságból élt, így életének ritmusát elsősorban a természeti tényezők váltakozása határozta meg. Ennek következtében az esztendő a viszonylag rövid intenzív munkás hetek és a semmittevés váltakozásából állt. A paraszti társadalomban nem különült el szigorúan a munka- és a szabadidő sem. Bizonyos

---

munkafolyamatokhoz elválaszthatatlanul hozzátartozott a szórakozás. Ilyen volt például a fonás a fonóban, a kukoricaöntés vagy a disznóvágás. A tisztán pihenésre szánt idő elkülönítését ugyanakkor az egyházi vagy népszokás-jellegű munkatípusok, illetve rítusok is erősítették.

(5) Az élet ritmusát három nagyobb ciklus körforgása határozta meg: a napé, az esztendőé és az emberi életé. A napi ciklus hosszát, valamint a munka jellegét és intenzitását az évszak szabta meg. A nap kezdete és vége a napkeltéhez és napnyugtához igazodott, a szünetek, pihenés, étkezés hossza a feladat mennyisége, illetve az időjárás szerint változott. Az éves ciklust a mezőgazdasági munkák egymásutánja szabályozta. Az ünnepek egyik funkciója az éves ciklus tagolása volt.

(6) A természet által diktált ritmust nemcsak a parasztság vette fel, az általában az egész vidéki társadalomra jellemző volt. A földmérő mérnök számára, aki az 1840-es évek közepén egy somogyi uradalom felmérését végezte, természetes volt, hogy a téli hónapokban szobájába szorult: anyagát rendezgette, szépirodalmat és a hetente kétszer érkező újságokat olvasgatta. A század első felében még az iparosok jelentős része is a mezőgazdasági ciklushoz alkalmazkodott időbeosztásában: a tavaszi és nyári hónapokban föld- és szőlőműveléssel foglalkozott, iparát csak ősszel és télen űzte. Még az iskolai oktatás rendje is szorosan függött az évszakok változásától. A falusi népiskolák kénytelenek voltak a tavaszi és őszi nagy mezei munkákhoz igazítani a tanév kezdetét és végét, hiszen azokban a gyerekeknek is részt kellett venni, és úgysem járatták volna őket iskolába a szülők.

Boldog időtlenség

(7) A 19. század első felében az amúgy is ritka utazások számunkra szinte felfoghatatlan ráérősséggel zajlottak. Az érkezést, a találkozásokat csak hozzávetőleges pontossággal határozták meg, a néhány napos eltérésben semmi furcsát nem találtak. Egymástól távol lakó ismerősök gyakran a nagyobb vásárookra időzítették a találkozót; ehhez elegendőnek találták megírni, hogy például a József-napi vásárra Pestre utaznak, szállásuk ebben és ebben a fogadóban lesz. De hogy a majd egy hétig tartó vásár melyik napján találkoznak, azt már nem rögzítették. A kiszámíthatatlan útviszonyok között persze nem is igen lehetett pontos érkezési időpontot adni. Nagy esőzések akár több nappal is meghosszabbíthatták az utazást. Éppen az otthonról való kimozdulás ritkasága miatt amúgy is lassan haladhattak, hiszen az utazást gyakran megszakította az útba eső rokonok, ismerősök meglátogatása. Egy-egy ilyen „beköszönés” azután több napig is eltarthatott. Az utazással összekapcsolt rokonlátogatás már a gyermek számára is természetes volt: a kisdíák Kazinczy a kitérők miatt jó két hét alatt ért vissza Pest megyéből Sárospatakra.

(8) Újfalvi Sándor¹ leírása szerint a 19. század eleji, falun élő erdélyi nemesség életében még alig játszott szerepet az óra. Apjának, a jómódú birtokosnak (aki évtizedeken át szolgabírói hivatalt is viselt), nem volt órája, mert „ennek gyakori igazítását igen költségesnek nevezte, azért inkább nélkülözte. Nappal az áldott nap, éjjel kakasszó, hajnalban a Fiastyúk és az Esthajnalcsillag voltak útmutatói, és a hosszú tapasztalás után nagyon pontos és biztos módon”.

---

¹ Újfalvi Sándor: köznemes, emlékiratíró (1792-1866).

(9) A 17-18. században még nem magától értetődő, hogy a vidéki elzártságban élők (még viszonylag műveltebb nemesek vagy értelmiségiek is) állandóan tisztában legyenek azzal, hányadika is van. A 19. században – összefüggésben az írni-olvasni tudás terjedésével, a kalendáriumok² emelkedő példányszámával, valamint a hírlapirodalom növekvő szerepével – uralkodóvá vált az időpontok kalendárium szerinti (azaz pontosabb) megjelölése. A terjedő modern dátumozás mellett azonban még sokáig megőrizték kiemelt időjelző szerepüket a nagy ünnepnapok (karácsony, húsvét, pünkösd), a mezőgazdasági ciklus kiemelt fordulói (Szent György, Szent Mihály napja), a vásárok és búcsúk.

(10) A 18. század első felében még szinte természetesnek számított, hogy az emberek, főleg az öregek, nem ismerték pontosan a korukat, s anyakönyvezés híján nem is lehetett azt megállapítani. Ennek jele, hogy a parasztokat is megszólaltató bírósági forrásokban gyanúsán gyakoriak a 90-100 éves matuzsálemek: koruk pontos ismerete híján számukra ez csak annyit jelentett, hogy „nagyon öregek”. Néha a vallomásaikban említett történelmi események alapján biztosan megállapítható, hogy akár 20-30 évvel is fiatalabbak voltak az általuk véltnél. A 18. század második felében az egyházi anyakönyvezés már általánossá és rendszeressé vált, így az életkor könnyebben megállapítható lett. Az anyakönyvek másolatát 1827-től a megyei levéltárakban is el kellett helyezni. Ekkor szűnt meg az *időlátás* – az életkor kinyomozása – jogintézménye is.

Forrás: Fónagy Zoltán: „Egyik nap úgy, mint a másikon” – Életritmus és időbeosztás a hagyományos társadalomban. <http://mindennapoktortene.blog.hu/tags/reformkor>. A feladathoz igazított szöveg.

1. Következtessen a szöveg egésze alapján, milyen forrásokra támaszkodik a szöveg szerzője! Nevezzen meg legalább kettőt!

---

2 pont	
--------	--

2. Értelmezze a saját szavaival a fizikai idő és az emberi érzékelés eltérő szempontját megjelenítő szólásokat! Értelmezése, szólásmagyarázata legalább 2-2 érdemi közlést tartalmazzon! (1)

a) a fizikai idő: _____

---

2 pont	
--------	--

---

² kalendárium: nyomtatott naptár. A rendszeres magyar kalendárium nyomtatás a 16. század végén indult meg. A kalendárium egy naptárból és egy olvasmányos, oktató részből áll.

b) az emberi érzékelés szempontja: _____

_____

2 pont	
--------	--

3. Nevezze meg az olvasott ismeretterjesztő szöveg legalább 4 műfaji (kommunikációs, szerkezeti, nyelvi) jellemzőjét!

_____

_____

_____

_____

4 pont	
--------	--

4. Magyarázza meg a saját szavaival a szöveg alábbi kifejezéseit!

a) feladatorientált időbeosztás (4): _____

_____

1 pont	
--------	--

b) időfelfogás (2): _____

_____

1 pont	
--------	--

5. Foglalja össze a saját szavaival, mi jellemzi a munka és az idő szoros kapcsolatát kifejező régi mértékegységeket! 3 érdemi tényt említsen! (2, 3)

_____

_____

_____

_____

3 pont	
--------	--

6. A szerző állításainak bizonyításához neveket és foglalkozásokat említ. Mit igazolnak az alábbi nevek és foglalkozások? Egy-egy érdemi megállapítást írjon! (3, 6, 7, 8)

a) Újfalvi Sándor: _____

_____

b) földmérő mérnök: _____

_____

c) madagaszkári földműves: _____

_____

d) Kazinczy Ferenc: _____

_____

4 pont	
--------	--

7. Milyen okokkal magyarázható, hogy a 19. század első felében a különben is ritka utazások „szinte felfoghatatlan ráérősséggel zajlottak”? 3 okot említsen! (7)

_____

_____

_____

_____

_____

3 pont	
--------	--

8. Igaz vagy hamis? A megállapítások mellé írja a megfelelő I vagy H betűjelet!

Megállapítás	Betűjel
a) 1827-től őrzik a levéltárak az egyházi anyakönyvek másolatát.	
b) A 19. sz. első felében a mezőgazdasági termelés a természeti idő ciklusait követte.	
c) A feladatorientált munkavégzés feltétele a pontos időmérés.	
d) A 19. századi élet ráérős és pazarló volt.	
e) A dátumozást támogatta a hírlapirodalom növekedése is.	
f) Az évszakokhoz csak az iparosoknak nem kellett alkalmazkodniuk.	

6 pont	
--------	--

9. Melyik bekezdéshez tartozhatnak az alábbi tények, adatok? Írja a vonalra a bekezdés számát!

- a) 1895. október 1-jétől kötelező lett az állami anyakönyvezés. _____
- b) Az írni-olvasni tudás terjedése – mindenekelőtt a férfiak körében – a 19. század elején vette kezdetét, szinte egy időben a reformkor kulturális és politikai mozgalmával. _____
- c) A néphit szerint Luca a nevenapján végzett munkák (fonás, szövés, lúgzás, kenyérsütés, meszelés) tilalmainak megszegőit megbüntette. _____
- d) A 19. század második felében már nem luxuscikk a mechanikus óra, elfoglalja megkülönböztetett helyét a polgári otthonokban. _____

4 pont

10. A szerző a szövegét három alcímmel tagolja. Értelmezze legalább 2 érdemi közléselemmel a 'Boldog időtlenség'alcímet!

---

2 pont

11. Mivel magyarázható a szöveg alapján, hogy Petőfi Sándor születésének napját (1823. január 1.) máig viták kísérik? 2 indokkal válaszoljon! (10)

---

2 pont

---

12. A 2. bekezdés egyik sajátos kifejezése az 'óra diktatúrája'. Milyen szerzői álláspontot fejez ki az idézett kifejezés? Egyetért vagy vitatja a szerző véleményét? Legalább 3 érveléssel válaszoljon!

---

4 pont	
--------	--

40 pont	
---------	--

	maximális pontszám	elért pontszám
I. Szövegértés	40	

---

javító tanár

Dátum: .....

---

	elért pontszám egész számra kerekítve	programba beírt egész pontszám
I. Szövegértés		

---

javító tanár

---

jegyző

Dátum: .....

Dátum: .....

Megjegyzések:

1. Ha a vizsgázó a II. írásbeli összetevő megoldását elkezdte, akkor ez a táblázat és az aláírási rész üresen marad!
2. Ha a vizsga az I. összetevő teljesítése közben megszakad, illetve nem folytatódik a II. összetevővel, akkor ez a táblázat és az aláírási rész kitöltendő!

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2014. október 13.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

2014. október 13. 8:00

II. SZÖVEGALKOTÁS

Időtartam: 180 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

Fontos tudnivalók

Válasszon ki és oldjon meg egy feladatot! Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

A kifejtésben vegye figyelembe a feladatban adott szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, és adjon számot ismereteiről is.

Írását gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan.

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen arra, hogy azok elváljanak a kész fogalmazástól. A szövegbe is jegyzetelhet.

Fogalmazása 500–1500 szó (kb. 3–8 oldal) terjedelmű legyen.

Eredményes munkát kívánunk!

Érvelés

Az esszé műfaj megteremtője, Montaigne (*monteny*) a 16. században a következőképpen állította szembe a barátság és a szerelem fogalmát:

„[...] A szerelem tüze, megvallom, hevesebb, égetőbb és maróbb; ámde kalandos és röpké tűz ez, hullámzó és csapodár, a láz tüze, mely emelkedik és esik. [...]

A barátság melege omló, mérsékelt és egyenletesen meleg; állandó, édes és olvatag hőmérséklet, nem forróság és nem fojtogat. A szerelem csak vad vágyakozás valami illanó után. [...]

Amit barátoknak és barátságnak nevezünk: lelkek tapogatózása és összehangolódása; alkalom és jóhiszeműség szöv. A barátság, amire gondolok, olyan egymásba illeszkedés, hogy elmosódnak még a varratok is, amivel összeöltötték.”

Forrás: Montaigne: *Barátsága Étienne de la Boétie-vel. Esszék.* Kürti Pál fordítása. Kairosz Kiadó, 1996. 90.

Idézzon fel baráti kapcsolatokat az Ön által olvasott epikai és/vagy drámai művek hőseinek köréből! A választott alakok magatartásformáinak bemutatott példáival erősítse meg Montaigne-nek a barátság és a szerelem fogalmát szembeállító állásfoglalását, vagy vitázzon vele! Legalább 3-4 alkotásra hivatkozzon!

VAGY

Egy mű értelmezése

Petőfi Sándor verse olyan téli tájat mutat be, amelyet leginkább a némaság és az üresség jellemez. A költemény nyelvi megformálása mégsem válik egyhangúvá. Milyen megoldásoknak tulajdonítható a szöveg nyelvi változatossága, eleven lendületessége? Értelmezze a költeményt!

Petőfi Sándor: *A puszta, télen*

Hejh, mostan puszta ám igazán a puszta!
Mert az az ősz olyan gondatlan rossz gazda;
Amit a kikelet
És a nyár gyűjtöget,
Ez nagy könnyelműen mind elfecséreli,
A sok kincsnek a tél csak hült helyét leli.

Nincs ott kinn a juhnyáj méla kolompjával,
Sem a pásztorlegény kesergő sípjával,
S a dalos madarak
Mind elnémultanak,
Nem szól a harsogó haris¹ a fű közül,
Még csak egy kicsiny kis prűcsök sem hegedül.

Mint befagyott tenger, olyan a sík határ,
Alant röpül a nap, mint a fáradt madár,
Vagy hogy rövidlátó
Már öregkorától,
S le kell hajolnia, hogy valamit lásson...
Így sem igen sokat lát a pusztaságon.

Üres most a halászkunyhó és a csőszház;
Csendesek a tanyák, a jószág benn szénáz;
Mikor vályú elé
Hajtják estefelé,
Egy-egy bozontos, bús tinó el-elbődül,
Jobb szeretne inni kinn a tó vizébül.

Leveles dohányát a béres leveszi
A gerendáról, és a küszöbre teszi,
Mevágja nagyjából;
S a csizmaszárából
Pipát húz ki, rátölt, és lomhán szipákol,
S oda-odanéz: nem üres-e a jászol?

---

¹ haris: sötét tollazatú, harsogó hangú költöző madár.

De még a csárdák is ugyancsak hallgatnak,
Csaplár és csaplárné nagyokat alhatnak,
Mert a pince kulcsát
Akár elhajítsák,
Senki sem fordítja feléjük a rudat²,
Hóval söpörték be a szelek az utat.

Most uralkodnak a szelek, a viharok,
Egyik fönn a légben magasan kavarog,
Másik alant nyargal
Szikrázó haraggal,
Szikrázik alatta a hó, mint a tűzkő,
A harmadik velök birkózni szemközt jő.

Alkonyat felé ha fáradtan elülnek,
A rónára halvány ködök települnek,
S csak félig mutatják
A betyár alakját,
Kit éji szállásra prüsszögve visz a ló...
Háta mögött farkas, feje fölött holló.

Mint kiűzött király országa széléről,
Visszapillant a nap a föld pereméről,
Visszanéz még egyszer
Mérges tekintettel,
S mire elér szeme a túlsó határra,
Leesik fejről véres koronája.

Pest, 1848. [január]

Forrás. *Petőfi Sándor összes versei*. Osiris klasszikusok. Osiris Kiadó, Budapest, 2004. 857-859.

VAGY

---

² rudat: kocsirudat.

Összehasonlító elemzés

Ady Endre és József Attila verse egyaránt szól a költői én és a világ viszonyáról. Milyen hasonlóságok és milyen különbségek mutatkoznak a két alkotás szemléletmódjában? Összehasonlító elemzésében értelmezze a természeti jelenségek jelentéshordozó szerepét, és térjen ki a két mű nyelvi megformáltságának különbségeire is!

Ady Endre: Mag hó alatt

Gyötrött és tépett magamat
Régi hiteiben fűrösztve
Vérből, jajból és lángból
Szedegetem össze
S elteszem, mint életet holtat.

Kell még Tegnapról hív tanu
S kell talán az én hadi-sarcom,
Hogy drága mementóként
Fölemeljem arcom
Egy új emberű új világra.

Vád nélkül széttekintgetek
Majd vertségek és diadalmak
Földjén, hogy a kaoszból
Harsos³ ígét halljak,
Vagy harsos ígét én hallassak.

Hős emberségem, várakozz,
Szép álmokat aludj, lefénylett
Jós és jó magyarságom,
Hívni fog az Élet
S föltámadások örök Rendje.

Most tél van s szegény mag-magam
Megnémítva és behavazva
Rendeltetés hitével
Őrzöm meg tavaszra,
Igazimnak sarjadásáig.

(Nyugat, 1914. 20. szám)

József Attila: Nem én kiáltok

Nem én kiáltok, a föld dübörög,
Vigyázz, vigyázz, mert megőrült a sátán,
Lapulj a források tiszta fenekére,
Símulj az üveglapba,
Rejtőzz a gyémántok fénye mögé,
Kövek alatt a bogarak közé,
Ó, rejtsd el magad a frissen sült kenyérben,
Te szegény, szegény.
Friss záporokkal szivárogy a földbe –
Hiába fűrösztöd önmagadban,
Csak másban moshatod meg arcodat.
Légy egy fűszálon a pici él
S nagyobb leszel a világ tengelyénél.
Ó, gépek, madarak, lombok, csillagok!
Meddő anyánk gyerekért könyörög.
Barátom, drága, szerelmes barátom,
Akár borzalmas, akár nagyszerű,
Nem én kiáltok, a föld dübörög.

(1924 első fele)

Forrás: *Ady Endre összes versei* II. kötet. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1975. 24-25. o.; *József Attila összes költeménye* <http://www.mek.oszk.hu/00700/00708/html/>

³ harsos: harsogó.

		Maximális pontszám	Elért pontszám
I. Szövegértés		40	
II. Szövegalkotás	tartalmi minőség	20	
	szerkezet, felépítés	20	
	nyelvi minőség	20	
Levonások	Helyesírási hibák	Levonható: 15	
	Íráskép	Levonható: 3	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma		100	

_____
javító tanár

Dátum: .....

		Elért pontszám egész számra kerekítve	Programba beírt egész pontszám
I. Szövegértés			
II. Szövegalkotás	tartalmi minőség		
	szerkezet, felépítés		
	nyelvi minőség		
Levonások	helyesírási hibák		
	íráskép		

_____
javító tanár

_____
jegyző

Dátum: .....

Dátum: .....